

Rapport voor deelnemers UA burgerpanel masterproef Sara Deleuze

Sara Deleuze

Beste deelnemer,

Tijdens de periode van 26 maart tot 9 april 2024 nam u deel aan een onderzoek met als thema “politieke onbeleefdheid in nieuwsberichtgeving”. Hierbij onderzocht ik wat de effecten zijn van een journalistieke focus op politieke onbeleefdheid in (Europese) nieuwsberichtgeving op (1) politiek vertrouwen en (2) news engagement (betrokkenheid bij het nieuws). Graag wil ik u hartelijk bedanken voor uw deelname aan het onderzoek. In totaal hebben 366 panelleden deelgenomen aan de enquête, waarvan 361 de enquête volledig hebben ingevuld. De leeftijd van de deelnemers varieerde tussen 18 en 86 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 59 jaar. Van deze deelnemers was 70.1% man, 29.4% vrouw, en 0.6% gaf aan een andere genderidentiteit te hebben. In dit rapport schets ik kort de aanzet van het onderzoek, de opzet, en de resultaten.

1. Doelstellingen van het onderzoek

Hoewel politieke onbeleefdheid (bv. het uiten van beledigingen, het belachelijk maken van politieke opposanten of ideeën) in voorgaande studies al vaak onderzocht werd in de communicatie van politici zelf, komt het fenomeen ook voor in nieuwsberichtgeving over politiek. Het nieuws dat we vandaag de dag lezen is doordrongen door drama en conflict. Negatief nieuws domineert de voorpagina's van kranten en websites om zo een groot publiek aan te trekken. Daarbij kunnen journalisten bijvoorbeeld onbeschofte quotes van politici rapporteren, of debatten of sociale media berichten als onbeleefd bestempelen (Forgette & Morris, 2006; Goovaerts, 2022; Skytte, 2019). Uit voorgaand onderzoek bleek al dat nieuwsmedia vaak zulke aanvallen benadrukken in hun politieke berichtgeving (bv. Benoit & Currie, 2001; Muddiman, 2018; Skytte, 2019). Langs de ene kant kan dit enkele voordelen hebben, zoals bijvoorbeeld het aantrekken van de aandacht van burgers, en kan het een levendig en divers debat aanmoedigen (Mutz & Reeves, 2005), maar er bestaan ook zorgen over de wijze waarop dit de politieke houding en attitudes van burgers kan beïnvloeden en wat het doet met het politiek vertrouwen van burgers (Forgette & Morris, 2006; Goovaerts, 2022).

We zien hier dus een puzzel: langs de ene kant zou een focus op politieke onbeschoftheid in het nieuws de aandacht kunnen trekken van burgers en leiden tot meer *news engagement*, maar langs de andere kant kan het ook nadelige effecten hebben en het vertrouwen in de politiek negatief beïnvloeden. Op basis van eerder onderzoek formuleerde ik dan ook de volgende twee verwachtingen (hypotheses):

- H1: Het benadrukken van politieke onbeleefdheid in Europese nieuwsberichtgeving zorgt voor een afname van politiek vertrouwen bij het publiek.
- H2: Europese nieuwsberichten met focus op politieke onbeleefdheid leiden tot meer *news engagement* dan nieuwsberichten zonder focus op politieke onbeleefdheid.

Voor mijn onderzoek heb ik de focus gelegd op nieuwsberichtgeving over de Europese Unie. Voorgaand onderzoek naar de effecten van politieke onbeschoftheid focuste immers grotendeels op de Verenigde Staten, of op enkele specifieke landen binnen de EU (Forgette & Morris, 2006; Mutz & Reeves, 2005; Strachan & Wolf, 2012; Van't Riet & Van Stekelenburg, 2022). Vandaag is de Europese Unie zelf vaak een abstracte organisatie voor vele burgers (Bauböck, 2014). Burgers komen daardoor voornamelijk in contact met de EU via nieuwsberichtgeving over de EU. Welke invloed heeft het dan op het vertrouwen van burgers en *news engagement* wanneer de nieuwsmedia focussen op politieke onbeschoftheid in de (Europese) politiek?

2. Opzet van het onderzoek

Voor dit onderzoek werd een online survey-experiment opgesteld. Om het effect van politieke onbeleefdheid in Europese nieuwsberichtgeving op *news engagement* en politiek vertrouwen te meten, schreef ik twee fictieve nieuwsartikelen over een actueel EU-thema (visserij). De nieuwsartikelen gingen beide over een recent debat in het Europees Parlement, waar een besluit werd genomen omtrent nieuwe visserijwetgeving. Deelnemers werden op toevallige wijze blootgesteld aan één van de twee nieuwsartikelen (zie verder). Ik koos voor een thema dat niet zeer gepolariseerd is en momenteel niet heel veel aandacht krijgt in de media. Dit laat toe om – als een eerste stap in dit soort onderzoek – te analyseren of een nadruk op politieke onbeleefdheid in Europese nieuwsberichtgeving een mogelijke invloed heeft op politiek vertrouwen en *news engagement*, of niet. De effecten daarvan zijn mogelijk wat moeilijker te zien bij thema's waar mensen al een heel sterke mening over hebben, of waar veel mensen belang aan hechten (dan is men mogelijk sowieso zeer aangetrokken door het nieuws, ongeacht of er een nadruk ligt op onbeleefdheid of niet). Op deze manier krijgen we dus een eerste inzicht in de mogelijke effecten, maar blijft het wel belangrijk dat toekomstig onderzoek dit ook verder bestudeert voor andere thema's, om te kijken of dezelfde effecten optreden of niet.

Daarnaast gaat het nieuwsartikel over een discussie tussen twee fictieve Europarlementsleden. De reden dat de genoemde politici fictief zijn, is om de interne validiteit van het experiment te verhogen. Bestaande politici kunnen immers allerlei bestaande attitudes opwekken: zo hebben burgers mogelijk al een opinie over bestaande politici, wat de resultaten van dit onderzoek zou kunnen beïnvloeden. Opnieuw is het belangrijk dat toekomstig onderzoek dit verder onderzoekt met “echte” politici.

Willekeurig kreeg een groep deelnemers het nieuwsartikel te zien waar er een duidelijke focus lag op onbeleefde uitspraken van de fictieve politici, terwijl de andere groep deelnemers een nieuwsartikel zag zonder die focus op onbeleefdheid. De inhoud en lay-out van de opgestelde fictieve nieuwsartikelen waren verder constant. Het verschil is dus enkel te vinden in de focus van de journalist. Ter informatie worden hieronder beide nieuwsartikelen afgebeeld:

Verlaken en Hensen clashen in bitse discussie over camerabewaking op vissersschepen

Met een meerderheid in het Europees parlement is het een feit, camerabewaking op vissersschepen langer dan 18 meter is vanaf nu verplicht. Hiermee zet men meer in op het controleren en handhaven van de aanlandplicht en het registreren van de vangsten aan boord. Ondanks de meerderheid het eens was, werd er nog stevig gediscussieerd. Zo viel het debat tussen Belgisch parlementslid Jan Verlaken en Deens parlementslid Margrethe Hensen op. Met een heen-en-weer van aanvallende en onbeschofte uitspraken ging het er heftig aan toe en werden hun uitgesproken meningen over het onderwerp duidelijk.

Over het algemeen waren beide parlementsliden het wel eens met de beslissing, maar over het prijskaartje dat eraan vasthangt zeker niet. Zo laat Verlaken weten dat België niet zal opdraaien voor de “roekeloze” overtredingen in de Deense visserij waardoor de camerabewaking noodzakelijk is geworden. Hij beschuldigde Denemarken van een “amateuristisch” beleid en een “lachwekkende verantwoordelijkheidszin”. Hensen deinsde niet terug en reageerde fel: “U verkoopt hier regelrechte onzin, zoals we gewend zijn van u. Wij hebben steeds onze verantwoordelijkheid genomen. Indien er overtredingen waren hebben wij steeds de gepaste maatregelen genomen”.

Beide landen hebben uiteindelijk hun akkoord gegeven over de nieuwe verplichting die zal gelden vanaf 1/01/2028. Over wie welke kosten zal dragen werd nog geen akkoord bereikt.

Verlaken en Hensen in discussie over camerabewaking op vissersschepen

Met een meerderheid in het Europees parlement is het een feit, camerabewaking op vissersschepen langer dan 18 meter is vanaf nu verplicht. Hiermee zet men meer in op het controleren en handhaven van de aanlandplicht en het registreren van de vangsten aan boord. Ondanks de meerderheid het eens was, werd er nog stevig gediscussieerd. Zo viel het debat tussen Belgisch parlementslid Jan Verlaken en Deens parlementslid Margrethe Hensen op. Hun uitgesproken meningen over het onderwerp werden duidelijk.

Over het algemeen waren beide parlementsliden het wel eens met de beslissing, maar over het prijskaartje dat eraan vasthangt zeker niet. Zo liet Verlaken weten dat België niet zal opdraaien voor overtredingen in de Deense visserij waardoor de camerabewaking noodzakelijk is geworden. Hij benadrukte dat Denemarken meer verantwoordelijkheid moet nemen en gepaster moet reageren bij overtredingen. Hensen verdedigde het Deense beleid: "Wij hebben steeds onze verantwoordelijkheid genomen. Indien er overtredingen waren hebben wij steeds de gepaste maatregelen genomen".

Beide landen hebben uiteindelijk hun akkoord gegeven over de nieuwe verplichting die zal gelden vanaf 1/01/2028. Over wie welke kosten zal dragen werd nog geen akkoord bereikt.

Terwijl het eerste artikel dus een focus legt op politieke onbeleefdheid door het debat bijvoorbeeld als "bits" te bestempelen en onbeleefde uitspraken te rapporteren, legt het tweede artikel die focus niet. Belangrijk: het artikel zonder focus op onbeleefdheid benadrukt wel nog steeds dat er een stevige discussie plaatsvond tussen de parlementsliden. Het artikel benadrukt dus geen *beleefdheid*, aangezien dit minder realistisch is: het benadrukken van beleefdheid in de politiek gebeurt zelden in de media en dat is ook niet per se wenselijk voor een democratie: het is belangrijk dat er ruimte is voor stevige debatten en discussies zodat de verschillende opinies doorheen het politieke spectrum duidelijk worden (Papacharissi, 2004; Rowe, 2015).

Nadat deelnemers werden blootgesteld aan één van de fictieve nieuwsartikels, werden er vragen gesteld die peilden naar het politiek vertrouwen en *news engagement* van de deelnemers. Politiek vertrouwen werd gemeten in zowel individuele politici als in Europese politieke instellingen, a.d.h.v. volgende vragen:

- "Als u terugdenkt aan de politici in het nieuwsartikel, in welke mate bent u het dan eens met de volgende uitspraken over Europees parlementslid Jan Verlaken?". Vervolgens werden drie stellingen voorgelegd: "Jan Verlaken is geloofwaardig" (1), "Jan Verlaken is betrouwbaar" (2) en "Jan Verlaken is competent" (3), waarbij deelnemers hun antwoord konden aanduiden op een schaal van "helemaal oneens" (1) tot "helemaal eens" (7). [*een identieke vraag voor Margrethe Hensen*]
- "Hoeveel vertrouwen zou u zeggen dat u heeft in de volgende politieke instellingen?", waarbij een score van (1) "helemaal geen vertrouwen in de instelling" tot een score van (10) "volledig

vertrouwen in de instelling” betekent. De instellingen waren het Europees Parlement (1), de Europese Commissie (2) en de Raad van Europa (3).

News engagement werd gemeten aan de hand van volgende vragen:

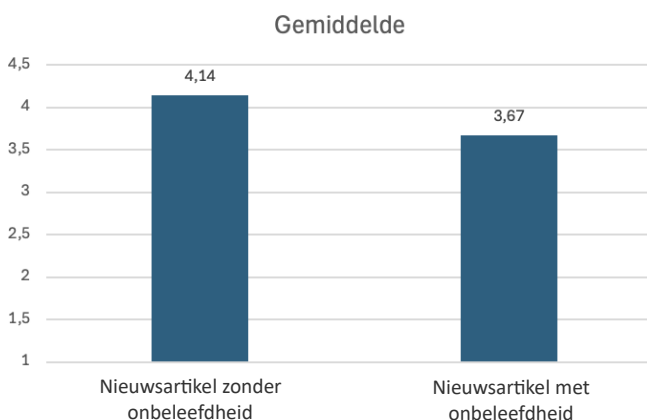
- *“Hoe interessant vond u het nieuwsartikel?”* waarbij deelnemers hun interesse kon aangeven op een schaal van "helemaal niet interessant" (1) tot "heel erg interessant" (7).
- *“In welke mate zou u meer informatie over het debat willen opzoeken?”* waarbij deelnemers hun bereidheid om meer te leren konden aanduiden op een schaal van "helemaal niet" (1) tot "heel zeker" (7).
- *“Indien u dit nieuwsartikel op sociale media of in de krant zou zien verschijnen, zou u dan geneigd zijn om het te lezen?”* variërend van "helemaal niet geneigd om het te lezen" (1) tot "zeer geneigd om het te lezen" (7).
- *“In welke mate zou u geneigd zijn om het nieuwsbericht te delen op sociale media?”* gaande van "helemaal niet geneigd om het te delen" (1) tot "zeer geneigd om het te delen" (7).

Voor elk van de variabelen (vertrouwen in Jan Verlaken, vertrouwen in Margrethe Hensen, vertrouwen in Europese instellingen, en news engagement) worden de items om de variabele in kwestie te meten, samengenomen. Dat betekent dat we de scores op elk van de items optellen en delen door het aantal items dat bevroegd werd. Bijvoorbeeld: voor vertrouwen in Jan Verlaken tellen we de scores op de drie schalen van 1 – 7 op (geloofwaardigheid, betrouwbaarheid, competentie) en delen we deze score door 3 (het aantal items), zodat de variabele “vertrouwen in Jan Verlaken” uiteindelijk een gemiddelde score op 7 weergeeft.

3. Resultaten

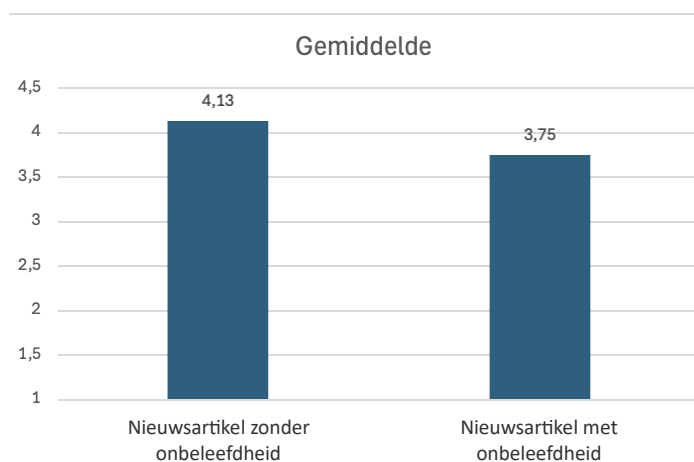
Politiek vertrouwen in de individuele politici

Politiek vertrouwen in Jan Verlaken

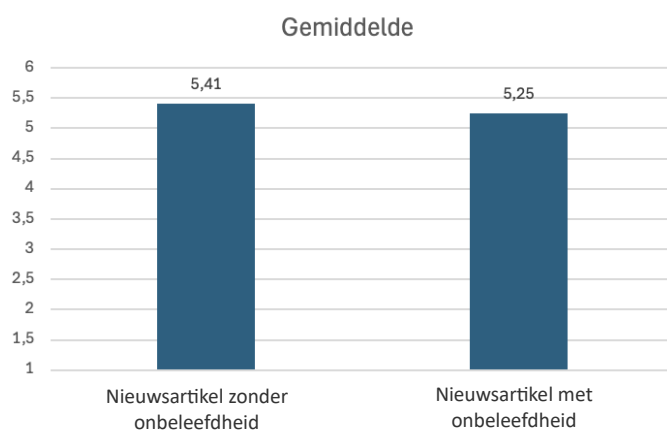
De grafiek hierboven geeft de gemiddelde scores weer, die gemeten werden op een 7-punten schaal, gaande van (1) zeer weinig vertrouwen in Jan Verlaken, tot (7) zeer veel vertrouwen in Jan Verlaken. De deelnemers die het nieuwsartikel zonder focus op onbeleefdheid lazen, hebben significant meer vertrouwen in politicus Jan Verlaken ($M=4.14$) dan de deelnemers die het nieuwsartikel met focus op onbeleefdheid lazen ($M=3.67$; $p < 0.001$). Wat betreft vertrouwen in de individuele politicus Jan Verlaken kunnen we dus vaststellen dat Hypothese 1 ondersteund wordt.

Politiek vertrouwen in Margrethe Hensen

De deelnemers die het nieuwsartikel zonder focus op onbeleefdheid gelezen hebben, hebben opnieuw significant meer politiek vertrouwen in politica Margrethe Hensen ($M=4.13$) dan deelnemers die het onbeschofte nieuwsartikel hebben gelezen ($M=3.75$; $p < 0.001$). Hieruit kunnen we vaststellen dat H1 opnieuw ondersteund is, voor vertrouwen in individuele politici.

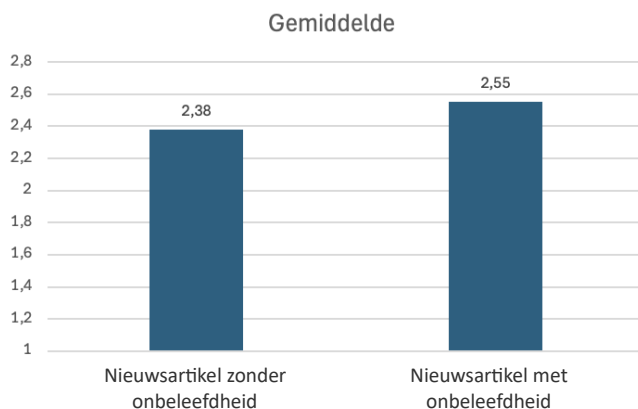
Politiek vertrouwen in politieke instellingen

Wat betreft politiek vertrouwen in politieke instellingen meer algemeen, blijkt het resultaat niet significant verschillend ($p < 0.54$). De deelnemers die het nieuwsartikel zonder onbeleefdheid hebben

gelezen, vertoonden ietwat meer politiek vertrouwen in de politieke instellingen ($M=5.41$) dan degenen die het onbeschofte nieuwsartikel hebben gelezen ($M=5.25$). Echter, het verschil is niet significant en daardoor kunnen we niet vaststellen dat H1 ondersteund is voor vertrouwen in de Europese politieke instellingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het vertrouwen in politieke instellingen niet significant verminderd wordt door het lezen van slechts één nieuwsartikel. Het politiek vertrouwen in politieke instellingen is waarschijnlijk een meer stabiele factor die niet zo makkelijk verandert.

News engagement

Zoals verwacht rapporteren de deelnemers die het nieuwsartikel met onbeleefdheid gelezen hebben meer betrokkenheid bij het nieuws ($M=2.55$) in vergelijking met mensen die het nieuwsartikel zonder onbeleefdheid lazen ($M=2.38$; $p < 0.007$): ze vonden het artikel dus interessanter, zouden meer informatie over het debat willen opzoeken, zijn meer geneigd om het volledig debat te lezen en zijn meer geneigd om het nieuwsartikel te delen op sociale media. Hieruit kunnen we vaststellen dat H2 ondersteund is.

4. Conclusie

In conclusie, na zorgvuldige analyse van de resultaten, ben ik tot de volgende bevindingen gekomen: politieke onbeleefdheid in nieuwsberichterij kan zowel positieve als nadelige gevolgen hebben. Enerzijds resulteert het in een afname van het vertrouwen in individuele politici, terwijl het er anderzijds voor zorgt dat dit soort communicatie de aandacht trekt en mensen meer betrokken raken bij het nieuws. De media en politiek moeten dus een moeilijk evenwicht zoeken in hoe ze net communiceren en rapporteren over de communicatie van politici.

5. Referenties

- Bauböck, R. (2014). The three levels of citizenship within the European Union. *German Law Journal*, 15(5), 751-763.
- Benoit, W. L., & Currie, H. (2001). Inaccuracies in media coverage of the 1996 and 2000 presidential debates. *Argumentation and Advocacy*, 38(1), 28-39.
- Forgette, R., & Morris, J. S. (2006). High-conflict television news and public opinion. *Political Research Quarterly*, 59(3), 447-456.
- Goovaerts, I. (2022). Highlighting incivility: How the news media's focus on political incivility affects political trust and news credibility. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 10776990221084608.
- Muddiman, A. (2018). Attributions of incivility in presidential campaign news. *An Unprecedented Election*, 115-133.
- Mutz, D. C., & Reeves, B. (2005). The new videomalaise: Effects of televised incivility on political trust. *American Political Science Review*, 99(1), 1-15.
- Papacharissi, Z. (2004). Democracy online: Civility, politeness, and the democratic potential of online political discussion groups. *New Media & Society*, 6(2), 259-283.
- Rowe, I. (2015). Civility 2.0: A comparative analysis of incivility in online political discussion. *Information, Communication & Society*, 18(2), 121-138.
- Skytte, R. (2019). "Why politicians seem so rude and how it affects citizens". https://politica.dk/fileadmin/politica/Dokumenter/Afhandlinger/rasmus_skytte.pdf
- Strachan, J. C., & Wolf, M. R. (2012). Political civility: Introduction to political civility. *PS: Political Science & Politics*, 45(3), 401-404.
- Van't Riet, J., & Van Stekelenburg, A. (2022). The effects of political incivility on political trust and political participation: A meta-analysis of experimental research. *Human Communication Research*, 48(2), 203-229.